

Egy marék szürke por

Schweine Ungarn és átkozott német!
és tülekedés és por és szekér és autó
húsvéti harangszó, bomba robban,
csordát hajtanak, a szívem dobban
ezt is viszik!
Mért jöttem és hova megyek!

Schweine Ungarn és átkozott német!
és piszok és por és elakad a szekérsor
várjon az eleje, elvesztjük egymást! Hamar orvost!
Egy asszony szül! Úristen! Itt, most!
tankcsapdák, felrobbantott hidak
lógós katonák, rémült emberek...
Mért jöttem és hova megyek!

Schweine Ungarn és átkozott német!
és repülő és tankok, szorongó éjszakák és rémült nappalok...
Hol van a szó: Hazádnak rendületlenül...
Hol van, aki áll, mikor minden összedül?
Hol vagy Hazám, Hazám, Te mindenem?
Egy marék szürke por, a határon szedtem fel,
ez a hazám.

Hintsétek rám, ha már nem megyek...

(1945. március-április emlékére, 1965)

Merza Gyula

Az örmény betelepülés története Magyarországon

(folytatás az előző számból)

Volt idő, mikor csak Szamosújvárt annyi segédlelkész működött, számszerint kilenc, mint ahány tagból jelenleg áll az egész világi örmény papság együttevée. A Mechtáristák velencei rendháza Erzsébetvároson már több, mint száz éve fiókszárdát és templomot emelt, hol jelenleg is két szerzetes működik, míg a bécsi rendház Szamosújvárt a *Lukácsi* féle örmény katolikus fiúárvház felügyeletét 3 tagjával látja el. Ennek fejében a hála mindenkor vezetett magyarhonos örményeket is e kiváló szerzet kebelébe, melynek élén Bécsben ez időszerint is szamosújvári születésű főapát áll.

Ami az örmény nyelvet illeti, azt társalgásul manapság a lelkészeken kívül jóformán csak a legöregebb egyének beszélnek, azonban az ősök iránti kegyeletből még egyes intézetekben tanítják, a budapesti egyetemen pedig az örmény nyelv és irodalomnak van docense a kitűnő nyelvtudós, *dr. Patrubán Lukács* személyében.

Nem volna teljes ez az összefoglaló ismertetés, ha meg nem emlékeznénk az újvidéki örmény

plébániáról is. Ez úgy keletkezett, hogy 1739-ben a törökök Belgrádot elfoglalván, az onnan kiűzött katolikus családok, kik közt sok örmény is volt, *Erzerumi* Jakab vezetésével a szomszédos magyar területre menekültek.

Ez a híveiben azóta megfogyatkozott örmény telep, melynek jelenleg is papja és temploma van, az ötödik Magyarországon. Különösen mint misszióállomásnak azért van jelentősége, mert lelkésze a bécsi Mechitárista rend tagja lévén, Róma felhatalmazásából a romániai, szerbiai és bulgáriai örménykatolikusok vallási szükségleteit is ellátni köteles.

1868. december 1-én tartotta a magyar országgyűlés azt az emlékezetes ülést, melyen Szamosújvár mindkét követének jelentős szerep jutott. Ugyanis *Simay* Gergely, utóbb polgármester, majd törvényszéki elnök indítványára *Gajzágó* Salamon képviselőházi alelnök (később áll. fővámszéki elnök) elnöklete alatt hozta meg a Ház azt az egyhangú határozatot, mely az örmény-katolikus egyház önkormányzati szabadságát és jogegyenlőségét törvénybe iktatta.

S jóllehet néprajzi szempontból folyton halványul a hazai arménizmus, mindazáltal érdemes az örmény sajtóságokat még ma is megfigyelni. Ugyanis miként a versszak végén a visszatérő rím, akként tör elő az elmagyarosodott örmény néplélekből is időszakonként az átöröklés (atavizmus) talányszerű törvénye. Hiszen csak így érthető, hogy midőn ez a keleti néptöredék a két aradi vértanúval együtt három tábornokot (*Kiss, Lázár, Czetz*) adott a magyar szabadságharcnak, egy kormányelnököt (*Lukács László*) és négy minisztert (*Gorove, Lukács Béla, br. Dániel, br. Lukács Gy.*) a magyar államnak: ugyanakkor három érseket (*Ákontz-Kövér, Esztergár, Govrik*) adott örmény rítusának is.

S viszont a hazai örmény "náció" kebelében csak úgy születhetett egy *Hallósy* Kornélia, a "magyar csalogány" és egy *Csiky* Gergely, a korszakos magyar drámaíró, ahogy egyidejűleg két rajongólelkű armenista tudós is támadt ugyanonnan, úgymint *Lukácsi* plébános, az örmény püspökség eszméjének lelkes harcosa, és *Szongott* tanár, az "Armenia" folyóirat páratlan buzgalmú megteremtője.

Vagyis mindez legtalálób és legrövidebb magyarázatát abban leli, hogy az örmény fajnak hazánkban két, nemzeti védőszentje van, t.i. az államalkotó magyar király, *Szt. István* és az örmény kereszténység apostola, *Világosító Szt. Gergely*. Utóbbinak emlékűnépét, mely pápai rendelet szerint a pünkösdi utáni negyedik szombatára esik, a magyarországi örménység is országszerte mindenütt nagy kegyelettel megüli.

Ezen évforduló alkalmával a szamosújvári körmeneten kibontják az ősi zászlót és a nép ajkán megcsendülnek a *Szt. Gergely*-kultusz ezredéves sárágánjai, melyek a keleti egyházi zeneköltészet legremekebb zsoltárai.

Az érzületében és jórészt családneveiben is elmagyarosodott mai örmény nemzedékeknek a hazafiságon és mély vallásosságon kívül szintén kiváló polgári erényei a példás családi élet és a kitartó szorgalom. Hazafias, emberbaráti, kulturális és egyházi célokra pedig az örménységnek számarányát messze túlhaladó áldozatkészsége ismeretes.

Íme, rövid vázlatban ez az örménység 260 éves múltja és jelenlegi helyzete a magyar nemzet védő karjai között a Kárpátok ölen megtalált és forrón szeretett végleges hazájában, hol áldja, vagy verje sors keze, élnie-halnia kell.

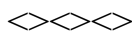
(Az "Arménia" 1913-as évfolyamából)

Merza Gyula

író, armenológus 1861-ben született Kolozsvárott, ugyanitt hunyt el 1943-ban. Kolozsvárott és Bécsben orvosegyetemre járt, de ezt félbehagyva gazdálkodással és turisztikával foglalkozott. Az Erdélyi Kárpát Egyesület egyik szervezője és főpénztárosa volt, a kolozsvári Néprajzi Múzeum igazgatója, az Erdély c. folyóirat szerkesztője. Fontosabb munkái *A hazai örménység jövője* (1896), *Örmény püspökség* (1896), *Az örmény kereszt* (1902), *Az örmény település története Magyarországon* (1913).

(A Révai Lexikon és a Magyar Életrajzi Lexikon

alapján)

Szomorújelentés

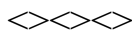
P. Fogolyán Miklós Lukács

mechitarista szerzetes, gyergyószentmiklósi lelkész

1999. április 7-én hajnali 6 órakor Olaszországban visszaadta lelkét teremtőjének.

Gyászolja az egész magyarörmény közösség, úgy Magyarországon, mint Erdélyben.

Lapzárta után érkezett

Kedves Olvasó!

Bizonyára feltűnt, hogy kissé más külalakkal jelenik meg áprilisi számunk. Több ez, mint csak a küllem változása. Jelzi a Füzetek kiadójának változását, egyúttal az ezzel összefüggő szervezeti változásokra is felhívja a figyelmet.

1999. február 4-én ugyanis az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kezdeményezésére a Budapest II. kerületi, VI. kerületi (Terézvárosi), a IX. kerületi és a XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az EÖGYKE társulást hozott létre **Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása** néven.

A Társulás megkezdte működését a Társulási Tanács létrehozásával, amelynek elnöke dr. Issekutz Sarolta, elnökhelyettese Szongoth Gábor lett.

A Társulás az örmény kultúra és hagyományok ápolása feladatainak közös megoldására jött létre. Valamennyi társult szervezet megtartotta minden vállalt feladatát, a társulás révén azonban - az így koncentrált pénzeszközökből - mód nyílik a programok közös szervezésére, több színvonalasabb rendezvény, kiállítás rendezésére, könyvek kiadására.

A Társulás célja tehát, hogy közös anyagi alapot képezve, közös iroda működtetésével, közösen oldjuk meg kulturális feladatainkat, ezáltal költségtakarékos módon, de színvonalasabban mutassuk be kultúránkat. A gazdaságosság mellett fontos célunk az ellenőrizhetőség, átláthatóság biztosítása.